

СОЦІАЛЬНИЙ АУДИТ: СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК

Соціальний аудит нерозривно пов'язаний з практикою соціальної відповідальності бізнесу. Він використовується для оцінки ефективності корпоративної соціальної політики, виявлення проблем з використання людських ресурсів, поліпшення соціального клімату у колективі.

Ідея соціального аудиту була реалізована в країнах з розвинутою ринковою економікою. У США в 40-і рр. ХХ ст. складали рейтинги компаній, в яких оцінювали відносини з персоналом і профспілками, з місцевою спільнотою, філантропію, волонтерство та інші програми компаній у місцевих громадах.

У 60-70 рр. із посиленням суспільного невдоволення негативними наслідками економічного зростання, бізнес все частіше виступав ініціатором соціально відповідальної поведінки. Проте наприкінці 70-х рр. американські корпорації почали більш прагматично ставитись до філантропії, і уряд занепокоївся, що вони взагалі перестануть турбуватися про потреби місцевих громад. Тому у 1977 р. Конгрес США прийняв Закон про реінвестиції в місцеві спільноти. У 80-ті рр. поширеною формою соціального аудиту стає соціальна звітність, у якій відображалась достовірна нефінансова інформація про ефективність управління компанією. У 1989 р. компанією «Social Accountability International» (SAI) прийнятий міжнародний стандарт із сертифікації для сприяння компаніям у розробці, збереженні та застосуванні систем організації праці SA 8000 «Соціальна відповідальність».

Характерною рисою сучасного соціального аудиту в США є його прагматичним характер і те, що він, як правило, обмежений рамками окремої компанії і не практикується на макрорівні.

В Європі правові засади соціального аудиту також закладалися під впливом загострення соціального клімату на підприємствах.

У 1977 р. у Франції прийнятий Закон про соціальний баланс, за яким підприємства складали детальний щорічний звіт, який включав ряд соціальних показників. У 1982 р. створено Міжнародний інститут соціального аудиту. У 2001 р. прийнятий Закон про нові напрямки економічного розвитку. Згідно з 116 ст. Закону всі компанії, які котируються на фондовому ринку, зобов'язані надавати звітність, що відображає «екстрафінансову» сторону їх діяльності. У Декреті уряду від 20.02.2002 р. уточнено соціальні та екологічні показники звітності. Проте Закон не передбачав жодного контролю чи санкцій за декларовані соціальні показники.

З ініціативи і за рахунок підприємств у Франції створено ORSE, некомерційну організацію, яка проводить моніторинг питань, пов'язаних із соціальною відповідальністю бізнесу та соціальним аудитом, та NOVETHIC – провідний науково-дослідний центр, що надає інформацію і публікує дослідження про соціально відповідальний інвестиційний ринок Європи.

В даний час основними напрямками соціального аудиту у Франції є: юридичний аудит, аудит трудових відносин, аудит соціальної стратегії [2, 115].

Характерною рисою французького соціального аудиту є прагнення вийти за рамки окремого підприємства і перенести соціальний аудит на рівень регіонів і національної економіки.

У Німеччині соціальний аудит зосереджений на вирішенні двох основних завдань: на наданні допомоги роботодавцям у дослідженні соціальної складової виробничих процесів і на аналізі дотримання трудових прав працівників. Компанії, починаючи з 1977 р. на добровільній основі складають соціальні звіти.

У Великобританії в 1972 р. в рамках некомерційної організації Public Interest Research Group створено об'єднання Social Audit Ltd, а в 1986 р. створено New Economics Foundation, найбільший аналітичний центр у Великобританії. Британська компанія Traidcraft першою опублікувала звіт про соціальні наслідки своєї економічної діяльності [1, 32].

В азійському регіоні соціальний напрямок аудиту найбільш поширений в Японії. Першочерговими об'єктами соціального аудиту є охорона довкілля і трудові відносини. Своєрідною формою державного соціального аудиту є державна інспекція трудових відносин [2].

Сьогодні соціальний аудит у високорозвинутих зарубіжних країнах перетворився на стійку систему з притаманними їй рисами, процедурами, технологіями, методами аналізу.

Питання щодо запровадження соціального аудиту актуальне і для України. У 2008 р. НДІ соціально-трудова відносин розробив проект Концепції української моделі соціального аудиту, згідно з якою соціальний аудит інтегрується у систему соціального партнерства. Тому його замовниками можуть бути не тільки власники чи керівництво підприємства, але й соціальні партнери (працедавці, профспілки, представники органів влади і неурядових організацій). З 2008 р. функціонує Центр Соціального Аудиту (ЦСА).

У даний час в Україні широко практикуються такі різновиди соціального аудиту: аудит охорони праці, аудит оплати праці, екологічний аудит, аудит системи управління людськими ресурсами. Особливістю вітчизняного соціального аудиту є те, що він має багаторівневий характер, тобто може здійснюватися на регіональному, галузевому, територіальному, загальнодержавному рівнях.

Література:

1. Покровская Н. Н. Социальный аудит и корпоративная ответственность: учеб. пособ. / Н. Н. Покровская. – СПб.: Изд-во СПбГЭУ, 2014. – 166 с.
2. Социальный аудит: учеб. пособие / под общ. редакцией д.э.н., проф. А. А. Шулуца, д.э.н., проф. Ю. Н. Попова. – М.: Изд. дом «АТИСО», 2008. – 620 с.